

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,

Кузнецової Олени Юріївни

на дисертаційну роботу Красіної Ганни Валеріївни

«Проблема підготовки майбутніх учителів до надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми виконаної роботи. Реформування вітчизняної системи загальної середньої освіти згідно з основними положеннями Концепції Нової української школи вимагає забезпечення підготовки вчителів нової формациї, здатних до організації особистісно орієнтованого освітнього процесу в школі, створення оптимальних умов для навчання, виховання й розвитку особистості кожного учня, розбудови конструктивної педагогічної взаємодії зі школярами та їхніми батьками, долучення батьків до освітньо-виховного процесу і перетворення їх в активних суб'єктів шкільного життя. Успішність організації такої педагогічної взаємодії перш за все пов'язана з готовністю учителів до педагогічної фасилітативної підтримки сімей.

З огляду на тенденції глобалізації і інтернаціоналізації в освіті питання педагогічної взаємодії з сім'ями і їх підтримки перебувають в центрі уваги науковців у різних країнах. У Норвегії, як засвідчують результати поданого дисертаційного дослідження, з одного боку, забезпечення розбудови конструктивної взаємодії школи та сім'ї є одним із ключових напрямів державної політики в галузі освіти, а з іншого, - у країні накопичено цінний науково-практичний досвід розв'язання цієї проблеми й підготовки вчителів до реалізації фасилітативної підтримки сімей.

Тож, соціально-педагогічна значущість проблеми забезпечення ефективної взаємодії усіх суб'єктів освітньо-виховного процесу й підготовки вчителів до її ефективного налагодження і реалізації, важливість її розв'язання в умовах реформування шкільної освіти в Україні з врахуванням

країнських світових практик, важливість компаративних досліджень для прийняття обґрунтованих та зважених рішень щодо впровадження нововведень зумовлюють актуальність і доцільність дослідження, проведеного Г.В.Красіною. Актуальність та доцільність наукового пошуку зумовлені й необхідністю розв'язання встановлених дисертанткою суперечностей.

Доцільність здійсненого наукового пошуку також визначається тим, що дослідження було проведено відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Підвищення ефективності навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх та вищих навчальних закладах» (РК № 1 – 200199U004104). Тему дослідження затверджено вченого радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 7 від 28 жовтня 2019 р.).

Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертації коректно визначено науковий апарат. У повній відповідності до теми дисертації чітко сформульовано мету, об'єкт, предмет наукового пошуку. Логічне і чітке визначення завдань дослідження дозволило досягти його мети, їх виконання повністю відображене у висновках до розділів та загальних висновках роботи. Слід також позитивно відзначити доцільність вибору комплексу методів наукового пізнання, що забезпечили успішне досягнення поставленої мети та розв'язання поставлених завдань.

Вірогідність наукових положень і висновків проведеного дослідження забезпечується: опрацюванням дисертанткою широкої джерельної бази, що включає наукові, навчальні й методичні праці норвезьких та українських науковців, освітні нормативні документи Норвегії та України; методологічною обґрунтованістю авторських теоретичних положень та висновків; їх апробацією в освітньому процесі вищої школи.

Наукова новизна одержаних результатів. Представлена до захисту дисертація Г.В.Красіної містить нові наукові результати, які сприяють розв'язанню актуальної проблеми забезпечення фасилітативної педагогічної підтримки сімей на основі аналізу і узагальнення теоретичних ідей і практичного досвіду такої роботи у Норвегії. Так, Г.В.Красіною:

- визначено передумови виникнення та становлення ідеї фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії (необхідність усіх мешканців країни керуватися у своїй діяльності й поведінці не тільки нормами законодавства, але й неформальними правилами «закону Янте»; сприйняття дитини як автономної особистості, яка здатна висловлювати свою думку, приймати рішення, впливати на рішення сім'ї, брати участь в сімейних радах; можливість активного втручання в життя сім'ї державної соціальної служби);
- розкрито термінологічне поле дослідження, зіставлено трактування ключових понять норвезькими й українськими вченими;- проаналізовано теоретичні положення норвезьких учених про надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей та підготовку майбутніх учителів до реалізації такої підтримки у вищій школі; - узагальнено досвід підготовки здобувачів вищої педагогічної освіти до надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії; - окреслено перспективні напрями творчого використання педагогічно цінних теоретичних ідей та практичних напрацювань норвезьких фахівців щодо підготовки майбутніх учителів до надання фасилітативної педагогічної підтримки у вітчизняних закладах вищої освіти (збагачення змісту профільних дисциплін навчальним матеріалом про здійснення такої підтримки, розширення для здобувачів педагогічної освіти переліку елективних педагогічних навчальних дисциплін, що пов'язані з наданням фасилітативної педагогічної підтримки сімей у професійній діяльності; залучення майбутніх учителів до проведення наукових досліджень з проблеми надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей; забезпечення проходження студентами неперервної педагогічної практики під керівництвом досвідчених наставників з метою набуття досвіду надання такої підтримки).

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення проведеного дослідження зумовлено актуалізацією теоретичних ідей та практичного досвіду підготовки майбутніх учителів до надання педагогічної фасилітативної підтримки сімей у Норвегії задля ефективного вирішення цієї проблеми у вітчизняних закладах вищої педагогічної освіти.

Матеріали та результати дисертаційної роботи є важливими для формування науково-методичного забезпечення реалізації професійної підготовки майбутніх учителів та у системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для середньої та вищої школи в Україні щодо формування їх готовності до фасилітативної підтримки сімей (оновлення змісту занять з різних педагогічних дисциплін, укладання підручників, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій).

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Не викликає заперечень обрана структура представленої наукової роботи. Усі її складники логічно пов'язані між собою, послідовно розкривають виконання поставлених завдань дослідження. Так, представлена дисертація включає вступ, три розділи, висновки та списки джерел до розділів, загальні висновки та додатки.

У першому розділі «Загальнотеоретичні засади підготовки майбутніх учителів до надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії» увагу приділено розкриттю передумов виявлення та становлення ідеї фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії, що значною мірою пов'язані з культурологічними особливостями країни і вплинули на розвиток питань педагогічної підтримки в країні. У цьому розділі також докладно розкрито термінологічне поле дослідження, зіставлено погляди норвезьких і вітчизняних науковців щодо тлумачення понять «фасилітація», «фасилітативна підтримка».

У другому розділі «Підготовка майбутніх учителів до надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії як педагогічна проблема» авторкою докладно проаналізовано теоретичні ідеї норвезьких

учених щодо фасилітативної педагогічної підтримки сімей щодо принципів, рівнів, видів, умов ефективної педагогічної співпраці (с.74, с.82-88), організації педагогічної освіти (заклади, рівні, структура (с.99-100, с.103, с.118), теоретичні питання підготовки майбутніх учителів до надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії.

У третьому розділі «Імплементація досвіду підготовки майбутніх учителів до надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії у вищій школі України» схарактеризовано різні моделі підготовки майбутніх вчителів до зазначеної підтримки сімей (с.136-139), висвітлено основні особливості практичної підготовки майбутніх вчителів Норвегії до надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей. Зокрема, у науковій роботі схарактеризовано методи, форми, засоби підготовки майбутніх учителів до надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії в межах формальної, неформальної та інформальної освіти, розкрито рівні взаємодії з батьками (с.151-152). У цьому ж розділі представлено визначені дисеранткою перспективні напрями творчого використання теоретичних та практичних доробок норвезьких фахівців з проблеми фасилітативної педагогічної підтримки сімей у вітчизняних закладах педагогічної освіти.

Повнота викладення наукових положень та висновків дисертації в опублікованих працях. Основні положення та результати дослідження повною мірою представлено дисеранткою у 16 опублікованих працях за темою дисертації, із них – 7 статей у українських фахових виданнях, 1 стаття – у зарубіжному періодичному виданні, 1 стаття – у виданні, що індексується в наукометричній базі Scopus. Результати дослідження впроваджено в освітній процес трьох закладів вищої освіти України: КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, що підтверджується наявністю відповідних довідок.

Відповідність змісту анотації та основних положень дисертації. Обсяг анотації відповідає вимогам до оформлення дисертації, які затверджені

наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40. Анотації подано державною та англійською мовами. В них стисло представлені основні результати дослідження, зазначено його наукову новизну та практичне значення. Зміст анотацій ідентичний до основних положень дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи результати проведеного Г. В. Красіною наукового дослідження, вважаємо за необхідне відзначити дискусійні моменти, висловити зауваження та побажання:

1. У підрозділі 1.1, розкриваючи термінологічне поле дослідження, дисертантка здійснила порівняльний аналіз тлумачень його ключових понять норвезькими та українськими науковцями, а також надала авторське уточнення розуміння суті педагогічної фасилітативної підтримки сімей та підготовки майбутніх учителів до надання цієї підтримки. Варто було б конкретизувати і представити, можливо, у вигляді таблиці проаналізовані дефініції, виділивши спільні і відмінні риси у їх розумінні українськими та норвезькими науковцями.

2. У підрозділі 2.1 дисертації авторка висвітлює теоретичні ідеї норвезьких учених щодо надання вчителями педагогічної фасилітативної підтримки сім'ям. Однак при викладі результатів дослідження авторка допускає описовість, що знижує рівень аналітичного опрацювання зібраного дослідницького матеріалу.

3. Узагальнюючи у підрозділі 2.2 теоретичні положення норвезьких науковців щодо здійснення підготовки майбутніх учителів до надання педагогічної фасилітативної підтримки сімей у Норвегії, дисертантка характеризує окремі складові такої підготовки. Вважаємо, що варто було конкретизувати, чи розглядають норвезькі фахівці підготовку до фасилітативної підтримки сімей як певну цілісну систему.

4. У розділі 3 представлено педагогічно цінний досвід підготовки майбутніх учителів до надання педагогічної фасилітативної підтримки сімей у Норвегії, що реалізується в межах формальної, неформальної та

інформальної освіти. На наш погляд, варто було б більш чітко розмежувати особливості реалізації підготовки майбутніх учителів до фасилітативної підтримки сімей в умовах неформальної та інформальної освіти.

5. У роботі зазначено, що підготовка майбутніх учителів до надання фасилітативної підтримки сім'ям здійснюється у норвезьких закладах педагогічної освіти при навченні різних дисциплін навчального плану. Вважаємо, що у додатках варто було б навести фрагменти занять з різних навчальних дисциплін, під час яких здійснюється така навчальна робота.

Проте висловлені зауваження, побажання та рекомендації не знижують загальну позитивну оцінку дисертації Г.В.Красіної, наукову та практичну цінність роботи і мають рекомендаційний характер.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Г.В.Красіної на тему «Проблема підготовки майбутніх учителів до надання фасилітативної педагогічної підтримки сімей у Норвегії» відповідає «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Поставою Кабінету Міністрів № 167 від 6 березня 2019 р. (із змінами), а її авторка – Красіна Ганна Валеріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент –
докторка педагогічних наук,
професорка, завідувачка
кафедри іноземних мов №3,
Національний юридичний
університет
імені Ярослава Мудрого

О. Ю. Кузнецова

